

Muharrem İnce'nin Kürtçenin eğitim dili olmaması gerektiğiyle ilgili sözleri –başka konularda olduğu gibi- çok sayıda boş konuşmaya yol açtı. İnce'nin gerekçesi; Kürtçenin eğitim dili olmasının pedagojik olarak uygun olmamasıydı. Kürtçe eğitim gören Kürt gençleri ülkenin en azından batısında çalışamayacaktı. Sorun pedagojik temelde tartışılmalıydı.

Bunun görüntüyü genelleştiren boş bir belirleme olduğunu belirtmek gerekir. Çocuk eğitimi değişmez değildir, kademeli olarak değiştirilebilir ve böyle bir değiştirme için de karar almak, yasa çıkarmak yetmez; geçiş dönemi ve bunun planlanması gereklidir.

Kürtçenin eğitim dili olmasını istemek aslında ülkede iki resmi dilin bulunmasını istemenin farklı ifadesidir.

Bu konuda yeterli tecrübe bulunmuyorsa, iki hatta üç resmi dili bulunan ülkelerin bunu nasıl yaptıkları, geçiş dönemini nasıl planladıkları incelenebilir. İsviçre'nin üç, Kanada ve Belçika'nın iki resmi dili bulunuyor. Bilmediğim başka ülkelerde de benzer durum olabilir.

Bu bağlamda “konunun pedagojik tartışılması gerekir” belirlemesi boş bir laftır çünkü pedagoji sabit değildir, düzenlenebilir.

Muharrem İnce'nin saptamasına çok sayıda Kürt insanından gelen cevaplar ise boş konuşmanın başka bir örneğidir. Ne söylenildiğini anlamadan “ırkçıdır, milliyetçidir” gibi belirlemeler yapıldığında bir şey söylendiğini sanmaktır.

Eğer İnce “Kürtçe eğitim dili olabilecek kapasitede bir dil değildir” deseydi, söylenecekler farklı olurdu ama boş konuşmasına karşın böyle dememektedir.

12 Eylül sonrası dönemde –hatırlarsınız- dil bilimci profesörlerden bazıları “Kürtçe diye bir dil yoktur” anlayışını savunuyordu ve şimdi kimse onları hatırlamıyor.

Muharrem İnce’nin belirlemesine Kürtçenin kadim bir dil olduğunu söyleyerek cevap vermek başka bir boş konuşma örneğidir çünkü sorun Kürtçenin gelişmiş mi gelişmemiş mi bir dil olduğunun dışındadır.

Sayıda az olmayan sayıda Kürt kendini ajite edince bir şey olacağını sanıyor.

Çok sayıda Kürt Kürtçe bilmiyor ve öğrenmek için de çaba harcamıyor.

Bir dili bilmek, günlük konuşma ve birkaç satır yazmayı bilmenin ilerisindedir.

Bir dili bilmek, o dili okuyabilmek ve yazabilmek demektir. Hatasız olmayabilir ama bunların bilinmesi şarttır.

30-40 yıldır Avrupa ülkelerinde yaşayan, Kürtçe öğrenmelerinin önünde herhangi bir engel bulunmayanların ne kadarı Kürtçe okuma ve yazmasını öğrenmiştir?

30-40 yıl öncesine göre gelişme vardır ama çok yetersizdir.

1980’li yılların ikinci yarısında Almanya’da –o zaman iki Almanya bulunduğu için Batı’da- okullarda anadil dersi tartışması vardı. Çocuklar ana dillerini seçmeli olarak okuyabiliyorlardı. Türkçe bu durumdaydı ve Kürtçenin de aynı durumda olması konusunda itirazlar vardı.

Hatırladığım kadarıyla iki eyalette sorun çözüldü ve Kürtçe de anadil dersi olarak kabul edildi. Bu konuda tek şart, böyle bir dersin müfredata konulabilmesi için –Türkçede olduğu gibi- belirli sayıda veli tarafından istenmesiydi. Birkaç kişi için Kürtçe sınıf açılmıyordu.

Bırakın yeni sınıflar açılmasını, açılan sınıflar bile bir süre sonra ilgisizlik nedeniyle kapanacaktı. Kürt veliler çocuklarının Kürtçe öğrenmesini istemiyordu.

Önce Almanca öğren, sonra İngilizce, Kürtçeyi daha sonra öğrenebilirsin. Aileden gelen dile aşinalık zaten vardı ama bu daha sonra hiçbir zaman gelmeyecekti.

Bir dilin gücü ne kaç kişi tarafından konuşulduğuyla ve ne de yüzyıllar önceki ifade gücüyle, bu dilde önemli yapıtlar üretilmiş olmasıyla ölçülmez.

Dil sürekli gelişir ve bu gelişmenin olmazsa olmazlarından birisi de başka dillerden yapılan çevirilerdir. Bu çeviriler söz konusu dilin ifade gücünün artmasını getirir. Başka kelimeler ve başka kavramların o dilde ifade edilmesini sağlar.

Türkçe bu konuda zorlu bir süreçten geçti. Bu dil yıllarca felsefe dili değildi. Mesela Almanca felsefi bir metni Türkçeye çevirmek sıkıntılı bir işti çünkü Almancadaki bazı kavramların Türkçe karşılıkları yoktu. Bunların üretilmesi ve dahası dilde yerleşmesi gerekiyordu.

Kant'ın önemli yapıtlarının Almanca-Türkçe olarak yayınlanması bu sıkıntının göstergesidir.

Felsefi konulardaki yapıtları Almanca ve İngilizceden zorlanmadan okuyabilirim ama aynı belirlemeyi Türkçe için yapamam. Metin Türkçe ama anlamıyorum çünkü kullanılan bazı kavramların başka dillerde neye karşılık geldiğini bilmiyorum. Bunun bir bölümü benim eksikliğimdir, felsefe dilim Türkçe değildir. Sorunun bir bölümü de Türkçenin bu alandaki yetersizliğinden gelmektedir.

Kürtçe ise bilginin değişik alanlarında daha da yetersizdir. Çeviri sayısı az olduğu gibi bunları kim okumaktadır? Kürtçeye yapılan çevirileri okuyabilmek için Kürtçe okuma-yazma konusunda ilerlemiş olmak gerekmektedir.

Başkaları bu işi nasıl yapmışlar, dillerini nasıl koruyup geliştirmişler konusunda Polonya tarihinin incelenmesi önemlidir. Bir dönem imparatorluk kurabilirken ardından Prusya, Avusturya Macaristan ve Çarlık Rusya'sı arasında paylaşılarak haritadan silinen, dili de yasaklanan bu ülke dilini korumayı nasıl başardı?

Rosa Luxemburg'un yaşadığı 19. yüzyıl sonlarında Polonya'da kitap kaçakçılığı vardır. Ülke dışında basılan Lehçe yapıtlar gizlice artık haritada bulunmayan ülkeye sokuluyordu. Talep olduğu için kaçakçılık vardı. Lehçe yazılı materyale yeterli talep yoksa kimse yararsız ve tehlikeli bir işi yapmaya kalkmazdı.

Başkasına milliyetçi ya da ırkçı demekle bir şey olmaz ve bu belirlemeler kişilerin kendi yetersizliklerini gizleme aracı olarak kullanılıyorsa karşıda olanlarda tepkiden çok memnuniyet yaratır. Siz kendinizi ajite etmeyi sürdürün, başka diller aldı başını gidiyor.

Türkçede son 30 yılda başta edebiyat olmak üzere hemen her konuda yoğun çeviri faaliyeti bulunuyor. Eskiden Çince, Japonca ve Latince'den çeviriler genellikle İngilizce üzerinde yapılabilirken, şimdi orijinal dilden doğrudan yapılıyor.

Bu yoğun çeviri faaliyetinin Türkçeyi zenginleştirmemesi mümkün değildir.

Bir dil sürekli gelişmek zorundadır. Birkaç yüzyıl önce gelişmiş dil olmanın bugün fazla anlamı yoktur.

Putin, Rusya Federasyonu'nda resmi dilin Rusça olmasını savunurken, insanlığın yeni ve birikmiş olan bilgisine ulaşmanın ancak bu dille mümkün olabileceğini gerekçe gösteriyordu.

Cengiz Aytmatov dünya çapında tanınmış bir yazar olabildi çünkü Rusça yazıyordu. Yazmasaydı, Kırgızca'yı kim okuyacaktı?

O yıllarda çeviri faaliyeti bugünkü kadar gelişmemişti. Şimdi olsa çevrilirdi.

Bir kitabın başka dile çevrilmesi için –her zaman olmasa bile- o dilin okurlarında ilgi uyandırması gereklidir. Yoksa çevirisi yapılır ve raflarda durur, okuyan olmaz.

Kürtçe kaç kitap başka dillere çevrilmiştir; sayıyı bilmiyorum ama çok az olduğuna eminim.

Eskisi gibi değil artık, her dilden başka dillere çeviri yapılabiliyor.

Üret, başkaları değerli bulsun ve çevirsinler...

Bir dil gücünü böyle gösterir ve bu güç sürekli güncellenmek zorundadır.